

СВІТИЛО БУРЛЮКА ЗІЙШЛО

Стаття присвячена популяризації життєвого та творчого шляху основоположника світового футуризму Д. Бурлюка.

Ключові слова: художник, поет.

Бразніченко С.А. Світло Бурлюка взошло. Стаття посвячена популяризації життєвого та творчого шляху основоположника світового футуризму Д. Бурлюка.

Ключевые слова: художник, поэт.

Braznichenko S. A. Burluk's light has risen. The article is devoted to popularizing the life and creative path of the founder of world futurism D. Burluk.

Key words: artist, poet.

В цьому році виповнюється 138 років з дня народження славного земляка, живописця, графіка, художника, поета Давида Давидовича Бурлюка. Як його ще називали "Геніальний нахаба", "американський Ван-Гог", а для нас - український живописець Давид Бурлюк. Предки Бурлюка були вихідцями з Криму, нащадки хана Батия. Бурлюки вирізнялися великим зростом, возили сіль з далекого Криму. В обійсті прадіда був великий будинок, де на стінах висіли парсуни предків, написані олією. Будинок цей згорів і в полум'ї загинули родинні історичні реліквії. Прабабця була кріпачкою, до заміжжя актриса в маєтку графа Капніста в його домашньому театрі. Дід Федір Васильович особливої освіти не мав. Одружився й нажив зі своєю розумною і лагідною дружиною 18 душ дітей. З них живими залишилося восьмеро – чотири сини і чотири доньки. Давид, батько Давида Давидовича Бурлюка, був старший: закінчив чотирикласне училище в Лебедині й відійшов на власну землю, одержавши від свого батька хутір Семиротівщину на околиці села Рябушки, неподалік від міста Лебедин, де 21 липня 1882 року, о 5-й пополудні народився первісток, майбутній «батько світового футуризму», названий на честь свого батька Давидом.

Було то у старій козацькій родині, про що у автобіографічній книзі "Сходінки моїх років" у главі "Однофамільців у нас немає" Давид Бурлюк писав: "друге наше прізвисько – "писарчуки", бо пращури наші були запорізького вільного війська писарями".

Місце свого народження Бурлюк називав «гніздом Бурлюків». Саме на Лебединщині у майбутнього митця зароджується любов до образотворчого мистецтва. Початком своєї дитячої творчості він указував 1890 р., пояснюючи це так: «В цьому році я став пунктуально вести щоденник і, разом із записами, робив малюнки, основним чином, чи, точніше кажучи, виключно пейзажного характеру. Я малював будинки, дерева, замки і особливо любив малювати кущі бур'янів». Тут же відбувається і його знайомство з поезією Т.Шевченка, яку батько читав українською мовою.

Невдовзі після народження сина сім'я змушена переїхати до Харкова, але через сильний «поклик до землі» в крові Давида Федоровича, Бурлюки опиняються в Котельві. В цьому селі вони прожили п'ять років. Давид Федорович «сів на оренду» і почав заробляти на життя промисловим сільським господарством та торгівлею худобою. Він добре знався в агрономії, товаришував з відомими науковцями і доносив ці знання до простого люду.

У дитинстві молодший брат необережно вистрелив із іграшкової гармати та серйозно пошкодив Давидові зір, з того часу майбутній художник замість лівого ока мав штучне.

Згодом батько отримав посаду управителя маєтком генерала Бютцева поблизу села Біле Обоянського повіту Курської губернії, і родина переїхала туди у 1890 р. Там вони прожили до літа 1895 року.

В цей час він здійснив свій перший вихід у «великий світ»: Давид відвідав відкриття Всеросійської Виставки у Нижньому Новгороді. Йому було 14 років. Він опинився сам серед великого міста, відчув його силу і міць, був задоволений тим, що його вважають дорослим, ну і звісно, відвідав наступного дня кожен павільйон виставки по декілька разів. Влітку 1897 року він відвідує своє «родове гніздо» - Рябушки, виконає перший малюнок з натури – портрет сестри Людмили.

1898-1899 року Давид навчається в Казанському художньому училищі, а потім переходить в Одеське, де й завершує свою освіту. Бурлюк вирішує поїхати навчатися до Мюнхена. У Мюнхені він вчився впродовж 1902-1903 років. Навесні 1904 року, брати Бурлюки вирішили поїхати в Париж, вчитися в Академії Витончених Мистецтв. Після повернення в Україну Бурлюк стає професійним художником, добре знаючи мистецтво і культуру Європи в галузі поезії, живопису, театру. З 1906 року працює над картинами, прекрасними кольоровими пейзажами, бере участь у різноманітних виставках. Свої картини художник часто виставляє на вулицях, особливо на Андріївському узвозі або на Дерибасівській в Одесі.

З великим захопленням протягом 1907-1912 років разом з молодшими братами Володимиром та Миколою Давид Бурлюк бере участь в археологічних розкопках близько 50 поховань на території Криму та на Херсонщині. У Чернянці, у Художній галереї, створеній Бурлюком, стояла «Кам'яна баба», знайдена на кургані. Згодом її перевезли до Москви й поставили у Настасїнському провулку, де збиралися учні училища. Частину ж кримських знахідок митець передав у Херсонський краєзнавчий музей, а решту залишив і створив домашній музей у Чернянці. Доля цього музею була трагічною. Внаслідок зміни сім'єю місця проживання, музей опинився під Москвою, і під час громадянської війни був розграбований. У січні 1909 року Бурлюк бере участь у виставці «Салон» у Санкт-Петербурзі, яку організував Сергій Маяковський. У цьому ж році він організував виставку «Вінок-Стефанос». А потім були Одеса, Київ, Рига. Восени 1909 року Давид Давидович створює товариство «Гілея», яке об'єднує художників і письменників України та Росії. Вони проводять диспути, спектаклі, виступи. 1910 року Бурлюк вступає до Московського художнього училища живопису, різьблення та архітектури, де знайомиться з Володимиром Маяковським і зближується з ним. Давид стає, за словами, останнього, його «дійсним учителем», надає йому матеріальну допомогу. Друга виставка «Салону» принесла Д. Бурлюку справжній успіх. Його українські пейзажі, які склали більшу частину експонатів, були продані. 1910-1911 року він експонує свої роботи в Мюнхені на міжнародній виставці «Нового художнього об'єднання». Там же брати Бурлюки, Давид і Володимир, стають членами нового художнього об'єднання «Голубий вершник». Д. Бурлюк здійснює поїздку Європою з метою знайомства з новими напрямками у мистецтві.

У 1912-1914 роках художник поринає у бурхливу видавничу роботу з метою об'єднання поетів і художників, близьких до футуризму. В цьому ж 1915 році Бурлюк стає редактором московського «Першого футуристичного журналу». Почалася громадянська війна. Він їде в Сибір спочатку в Томськ, потім Нікольск-Усурійський і Владивосток. Всюди пропагує своє мистецтво, заробляє гроші для утримання сім'ї: дружини і двох маленьких синів. Давид Бурлюк дістає візу і від'їждить до Японії. 1 жовтня 1920 року військовий корабель, на якому подорожував сім'я Бурлюка, досяг берегів Японії. І вже через два тижні в Токіо відкривається його виставка, так званий «ляпас громадському смаку», який дав поштовх поширенню футуризму в «Країні сонця, що сходить». Упродовж двох років художник організував виставки в різних містах Японії.

Вивчав культуру і дуже багато працював, намалювавши близько трьох сотень картин. Це допомогло йому здобути фінансову незалежність і переїхати в Америку.

Там художник так само не став сидіти на місці, він писав в «Русский голос», видавав свої твори, поширював їх на колишній батьківщині, займався виданням свого власного журналу. Звичайно, він брав участь у виставках радянських художників.

Не зважаючи на це, художник ніколи не забував про своє кінцеве місце призначення – Сполучені Штати Америки. У роки громадянської війни обстановка в Росії та Україні була надто складною. Несподівано трапилося нещастя у сім'ї Бурлюка – в 1920 році розстріляли Миколу, брата Давида Давидовича. Пізніше, 1938 року, розстріляли письменника Б. Лівшиця, який написав про Давида книгу. Тяжко пережив Бурлюк ці трагедії, і повертатися йому на батьківщину було небезпечно. Він звертається до посольства США, щоб дало дозвіл виїхати до Америки. Дозвіл даний, і 17 серпня 1922 року на борту пароплава «Імператриця Росії», маючи в багажі 200 живописних полотен, Бурлюк разом з дружиною і матір'ю прибуває до США. Він оселився на Лонг-Айленді у Нью-Йорку.

В Америці він здебільшого малював пейзажі. Далі почав писати поезію.

Щорічно організував художні виставки, видавав художній журнал. А ще знаходив час для навколосвітніх подорожей. Бурлюк прожив в еміграції понад 45 років, але завжди пам'ятав про Батьківщину.

Після Другої світової війни Давид двічі приїжджав в СРСР. Але йому так і не вдалося вмовити видавців друкувати його твори. У 60-х роках Давид з дружиною, Марією Никифорівною, відправився в саме свою далеку подорож – до Австралії. Там він організував виставку своїх картин, а потім побував в Італії та Чехії.

Художник був надзвичайно огрядним, мав вигляд шанованої, самодостатньої людини, носив незмінну кепочку та окуляри й не розлучався із пензлем; а Маруся з постійним в'язанням була поруч. У 1962 р. Бурлюк з дружиною мандрував до Австралії, Італії, побував у сестри в Празі.

Помер 15 січня 1967 р. у м. Хемптон-Бейз, штат Нью-Йорк. Його тіло піддали кремації (за заповітом) і прах родичі розвіяли над водами Атлантики.

Дружина Марія Бурлюк (ур. Єленевська) – мемуаристка, видавець була на 12 років молодшою; вона не мислила життя без чоловіка, її не стало через пів року того ж 1967 року.

За словами онуки, обоє заповідали розвіяти свій прах за вітром. Після смерті Давида Давидовича в його помісті був відкритий меморіальний музей, заснований Фондом Давида Бурлюка.

Життя нашого земляка тісно пов'язане не лише з Україною. Схильний до мандрівок і подорожей, він жив і бував у Росії та Німеччині, Японії та Чехословаччині, Австралії та Франції, Португалії та Італії. Непосидючий, надзвичайно працьовитий, він залишив чималу поетичну і художню спадщину, яка у сьогоднішніх шанувальників мистецтва викликає невідомий інтерес. І що глибше будемо пізнавати Бурлюка – митця, то більше будемо захоплюватися його неповторним світом, який він залишив нам у своїх творах.

Наші земляки свято бережуть пам'ять про славетного земляка. Так, на його маленькій батьківщині, в школі села Рябушки існує музейна кімната, а в нашому музеї – розміщена експозиція «Світило Бурлюка зійшло», де на чільному місці розміщена робота нашого земляка, сучасника, члена Спілки художників України Миколи Васильовича Жулінського «Портрет Д.Д. Бурлюка».

Досягнення Давида Бурлюка:

Стояв біля витоків футуризму
Створив близько 600 живописних робіт
Написав дві поеми, а так само монографію про Реріха

Цікаві факти Давида Бурлюка:

Прах митця після кремації був розвіяний над Атлантикою
У Росії серіал знятий за мотивами життя художника
Рідні брат і сестра Давида стали художниками, а ще один брат – поетом

Сьогодні Україна відроджує зв'язки з нащадками Давида Давидовича Бурлюка. Зокрема, з донькою молодшого сина Мері Клер Бурлюк Холт, яка радо підтримує будь-які починання у зв'язку з відродженням імені славетного українця, свого діда – Д.Д. Бурлюка.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Вертіль О. Світило Бурлюка зійшло..., Суми. УАБС, 2009, 176 с.
- 2.Стихи. Картины. Автобиография. Нью-Йорк, 1924, 48 с.
- 3.Филонов Давид Бурлюк... Повесть, Москва, Гилея, 2017. 67 .
- 4.Эвдаев Н.Дави Бурлюк в Америке. Материалы к биографии. Москва: Наука, 2002, 340 с.

REFERENCES

1. Vertil O. Svitilo Burliuk ziyshlo ..., Sumi. UABS, 2009, 176 p.
2. Poems. Paintings. Autobiography. New York, 1924, 48 p.
3. Filonov David Burliuk ... A Tale, Moscow, Gilea, 2017.67.
4. Evdaev N. Davy Burliuk in America. Materials for the biography. Moscow: Nauka, 2002, 340 p.

УДК 172.12

Вілях Інна,
студентка магістратури ННІ історії та філософії
СумДПУ імені А.С. Макаренка,
м. Суми, Україна

РОЛЬ ЖІНКИ В ШЛЮБНИХ ВІДНОСИНАХ СЕРЕДИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Стаття присвячена дослідженню соціальної ролі жінки в українському селі середини ХІХ – початку ХХ століття.

Ключові слова: соціальне становище жінки, сімейно-шлюбні стосунки, шлюбна обрядовість.

Вілях І.С. Роль жєницины в семейных отношениях середины ХІХ – начала ХХ века. В статье анализируется социальная роль жєницины в украинском селе середины ХІХ – начала ХХ века.

Ключевые слова: социальное положение жєницины, семейно-брачные отношения, брачные обряды.

Vilyakh I.S. The role of women in family relations of the mid-nineteenth and early twentieth centuries. The article analyzes the social role of women in the Ukrainian village of the mid-nineteenth and early twentieth centuries.

Key words: social status of women, family and marriage relations, marriage rites.

В дослідженні української етнографії вагому роль відіграє вивчення ролі жінки в сімейно-шлюбних стосунках в українському селі середини ХІХ – початку ХХ ст. Адже головна функція сім'ї – народження дітей, а також їхнє виховання, отже – передавання наступним поколінням культури, традицій, мови, досвіду попередніх поколінь. Тим самим окреслюється роль сім'ї як визначальної ланки у збереженні етносу.

В статті розкривається тема шлюбно-сімейних стосунків українських селян середини ХІХ – початку ХХ ст. Родинні стосунки наших предків часто наводяться як приклад ідеальних взаємин для сучасних українських родин. В суспільстві утвердилося дещо деформоване бачення особливостей сімейних стосунків в минулих століттях. Особливо актуально постає проблема висвітлення ролі жінки в тогочасному суспільстві.

Шлюбні, та до шлюбні, стосунки чоловіка й жінки малу чітку регламентацію, яка сформувалася протягом століть та сприймалася суспільством як сукупність обов'язкових для виконання дій та обрядів.

Одним із кульмінаційних моментів створення сім'ї був весільний обряд, який відбувався в домі нареченого. Обов'язковою частиною цього була так звана «комора» – перевірка нареченої на цноту. До комори молодих відправляли після частування, перед тим ретельно перевірили наречену: чи не сховала вона в одязі, у волоссі або деінде гострі предмети, щоб зімітувати дефлорацію. Подекуди перевірці піддавався й наречений.

Молодих залишали в коморі на самоті, а всі присутні (тільки дорослі одружені люди) очікували в хаті на результат: «чесна» наречена чи ні.